

**PROBLEME DE ORTOGRAFIE
COMPARATIVĂ. CU PRIVIRE LA LIMBILE
ROMÂNĂ ȘI ENGLEZĂ**

Voica Radu

Cuvintele englezești împrumutate sunt, în multe dintre cazuri, cuvinte compuse, abrevieri și simboluri. Ca atare, aceste structuri sunt redată cu ajutorul unor semne ortografice specifice, ceea ce implică identificarea similitudinilor și diferențelor în procesul de preluare a anglicismelor în limba română. Semnele de punctuație care cumulează și valori ortografice, comune celor două limbi sunt: punctul și cratima.

1. Punctul (The Full Stop)

Punctul are utilizare dublă: ca semn de punctuație și ca semn ortografic. Punctul prezintă valoare de semn de punctuație când are următoarele întrebuințări: marchează pauza care se face în vorbire între propozițiile sau frazele independente ale unui text, precum și încheierea unei unități textuale. Are valoare de semn ortografic când marchează abrevierile¹.

În limba română, ca semn ortografic, punctul poate fi întrebuințat după majoritatea abrevierilor, și anume după cele care păstrează una sau mai multe litere din partea inițială a cuvântului abreviat, nu și ultima lui literă (*etc., ian., id., nr., v.,*

¹Cf. DOOM², p. XLIII.

pentru *et caetera, ianuarie, idem, numărul, vezi*), inclusiv în abrevierile de la prenume (*I. pentru Ion*)¹.

a) Abrevierile formate din prima literă de la începutul cuvântului:

„Vorbim adesea despre estetica lui Jung, sau Bachelard, sau Tînianov, sau Eco, sau Barthes, ș[.]a[.]” (Ion Ianoși, *Estetica*, p. 13).

b) Abrevierile formate din prima silabă a cuvântului, plus consoana sau grupul de consoane cu care începe silaba a doua:

„Câteva exemple de înlocuire de cuvinte și forme gramaticale datorate conflictului omonimie sunt aduse în discuție de I. Coteanu și A. Bidu-Vrănceanu, op[.] cit[.], p. 84.” (Marin Bucă și Ivan Evseev, *Probleme de semasiologie*, p. 117)

În DOOM² se precizează că nu sunt urmate de punct:

- abrevierile care păstrează finala cuvântului abreviat: *cca, dl, dle, dna, d-ta, pentru circa, domnul, domnule, doamna, dumneata*;

- abrevierile numelor punctelor cardinale: *E, N, V, S*;

- simbolurile majorității unităților de măsură: *cm, gal, m, kg* pentru *centimetru, galon, metru, kilogram*;

- simbolurile unor termeni din domeniul științific și tehnic: matematică, fizică (*A* pentru *arie*, *N* pentru *număr natural*), chimie (simbolurile elementelor chimice: *C, Cl, Mg* pentru *carbon, clor, magneziu*), medicină (*Rh*);

- nu se scriu cu punct între litere abrevierile care conțin fragmente de cuvinte: *TAROM* pentru *Transporturile Aeriene Române*;

În DOOM² se mai indică următoarele:

- se pot scrie cu sau fără punct între literele componente abrevierile compuse din mai multe inițiale majuscule:

¹Cf. Sergiu Drincu, *Semnele ortografice și de punctuație în limba română*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983, p.100.

A.C.T.H./ACTH, C.E.C./CEC, O.N.U./ONU, P.F.L./PFL; actualmente se preferă scrierea fără puncte despărțitoare: *SUA, UNESCO*;

- unele abrevieri, împrumutate ca atare și care au dobândit statut de cuvinte, se scriu totdeauna fără punct: *HIV, SIDA*.

În unele abrevieri complexe, punctul interior este urmat de cratimă când se abreviază un compus scris cu cratimă: spre exemplu *lt.-maj.* pentru *locotenent-major*.

Pe de altă parte, „Ca semn ortografic, punctul este folosit în abrevieri, în cuvinte simple sau compuse, având fie un rol asemănător apostrofului, atunci când apare în prescurtări ale cuvintelor după secvența inițială a acestora: *prof., conf., lect., asist., probl., etc.*, fie un rol asemănător cratimei sau barei oblice, când apare în abrevierea unor unități de măsură: *kg.f.m.*”¹

Există însă reguli de abreviere în care utilizarea acestui semn este exclusivă. Astfel, punctul se utilizează:

a) în abrevieri în care se reține secvența inițială a cuvântului, secvență ce trebuie încheiată cu o consoană: *str., jud., cls., sing., pl.* etc;

b) în abrevierea cuvintelor dintr-un grup de cuvinte, atunci când se pune punct după fiecare inițială minusculă a cuvântului: *a.c.*, (= *anul curent*), *ș.a.* (= *și altele*), *ș.a.m.d.* (= *și așa mai departe*), *ș.u.* (= *și următoarele*);

c) în abrevierea unui grup de cuvinte străine, când se așază după inițiala majusculă sau minusculă a fiecărui cuvânt: *P.S.* (= *post scriptum*), *N.B.* (= *nota bene*), *K.O.* (= *knock out*), *a.m.*, (= *ante meridiem*), *p.m.*, (= *post meridiem*), *i.e.*, (= *id est*);

d) în abrevierea unor substantive proprii, utilizate într-un cod individual când punctul se pune după inițiala majusculă: *ziua H., domnul X.* etc;

¹ Mirela-Ioana Borchin, *Manual de ortografie și punctuație*, Timișoara, Editura Excelsior Art, 2005, p. 74-75.

e) în abrevierea la inițială a prenumelor autorilor, urmate de numele de familie: *I. L. Caragiale, Șt. O. Iosif, I. Slavici, G. I. Tohăneanu* etc.;

f) în scrierea compuselor prin abreviere formate din inițialele majuscule ale elementelor componente, dar nu obligatoriu: substantive proprii compuse care reprezintă nume de instituții: *C.N.S.A.T. / CNSAT, C.N.C.S.I.S. / CNCSIS, N.A.T.O. / NATO*, formule de reverență: *Î.P.V. / ÎPV (= Înalt Preasfinția Voastră)*, titluri onorifice: *D.H.C. /DHC (=Doctor Honoris Causa)* (v. și supra);

g) în notarea prin cifre a datelor calendaristice: *23.07.2005 / 2005.07.23*¹.

În limba română, nu se pune punct, în afara situațiilor indicate mai sus, după:

a) titlurile de cărți, de opere literare, muzicale;

b) formulele de adresare (din scrisori, cuvântări, etc), deoarece substantivele din aceste formule sunt la cazul vocativ. Așadar se folosește virgula sau semnul exclamării:

„Iubite amice (,)

Astă-seară avem pom de Crăciun.

Ne-ai promis că vii să prânzești cu noi.

Te rog nu uita. Stasache.” (I. L. Caragiale, *Opere alese*, I, p. 55);

c) la abrevieri ca *Tarom, Comaliment*, pentru că ele sunt asimilate substantivelor².

În limba engleză, unii autori, printre care se numără și Fowler, nu acceptă folosirea punctului după abrevieri formate din prima și ultimă literă a cuvântului (*Mr, Mrs, St (street)* etc.) și recomandă punerea punctului numai după prescurtări în care

¹ Mirela-Ioana Borchin, *op. cit.*, p. 74-75.

² Cf. Sergiu Drincu, *op. cit.*, p. 100

nu se scrie ultima literă, situație întâlnită și în ortografia limbii române. Pe de altă parte, J.E. Metcalfe recomandă folosirea punctului pentru toate prescurtările. Această recomandare este, în general, valabilă în prezent pentru engleza britanică contemporană¹.

Trebuie menționat că în limba engleză regulile privind prescurtarea cuvintelor sunt diferite de cele cunoscute în limba română. De exemplu, un cuvânt poate să fie prescurtat și cu o vocală finală (*usu.-usual, usually* etc.) altelei abrevierile cuprind numai prima și ultima literă sau unele consoane (*Ry - railway; cond.- continued; shpt.- shipment*). Dacă abrevierile cuprind ultima literă a cuvântului, punctul este deseori omis: *Dr, Ltd (limited)*. Abrevierile, în limba engleză, au și forme de plural în care punctul este menținut; pluralul acestora se realizează de obicei prin adăugarea desinenței *-s*:

(sg.) *G.P.* (= General Practitioner) - (pl.) *G.P.s.*

(sg.) *M.P.* (= Member of Parliament) - (pl.) *M.P.s.*

(sg.) *P.G.* (= Paying Guest) - (pl.) *P.G.s*

(sg.) *Mt.* (=mountain) - (pl.) *Mts.*

(sg.) *lb.* (=pound ;Libro =L.) - (pl.) *lbs.*

(sg.) *yd.* (=yard) - (pl.) *yds.*

(sg.) *apt.* (= apartment) - (pl.) *apts.*

Chiar și atunci când punctul nu este menținut, adăugarea desinenței *-s* este obligatorie:

(sg.) *cap* (= capital) - (pl.) *caps*

(sg.) *hr* (= hour) - (pl.) *hrs*

¹ În ce privește opțiunile celor doi lingviști englezi, cf. Edith Ilovici, *Îndreptar de ortografie și punctuație a limbii engleze*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1972, p. 89.

- (sg.) *mo* (=moment) - (pl.) *mo*¹
 (sg.) *vol* (= volume) - (pl.) *vols*
 (sg.) *amp* (= ampere) - (pl.) *amps*
 (sg.) *cwt* (= hundredweight) - (pl.) *cwts*
 (sg.) *MS* (= manuscript) - (pl.) *MSS*

Abrevierile formate din *literație* și folosite ca substantive adaugă fie apostrof -s, fie numai -s:

(sg.) *Ph. D.* (= doctor of philosophy) - (pl.) *Ph.D.'s* sau *Ph.D.s*

(sg.) *GI* (=Government Issue) - (pl.) *GI's*

(sg.) *B.A.* (= Bachelor of Arts) - (pl.) *B.A.'s / B.A.s*

Abrevierile terminate în -o primesc la plural -s sau 's:

(sg.) *Co.* (=company) - (pl.) *Cos*

(sg.) *bro.* (= brother) - (pl.) *Bros*

(sg.) *G.S.O.* (= General Staff Officer) - (pl.) *G.S. O.s* sau *G.S.O.'s*

(sg.) *N.O.* (= number) - (pl.) *Nos* sau *No's*

(sg.) *M.O.* (=Medical Officer; Money Order) - (pl.) *M.O.s* sau *M.O.'s*

Abrevierile formate din litere izolate formează pluralul doar prin simpla dublare a uneia din consoanele inițiale: *c-cc* (*chapters*), *p-pp* (*pages*), *v-vv* (*verses, violins*).

Constatăm că și în limba română s-au creat forme de plural ale abrevierilor împrumutate din limba engleză, spre exemplu: *CD-uri, PC-uri, LP-uri*, în procesul de adaptare morfologică a împrumuturilor din engleză. În realizarea acestor forme de plural intervine ca semn ortografic cratima.

¹ *mo* (= moment) - (pl.) *mo, oz* (= ounce) - (pl.) *oz*, și rareori *yd.* (= yard) - (pl.) *yd.* nu primesc -s la plural și rămân neschimbate, Cf. Edith Ilovici, *op. cit.*, p.30, nota 2.

În limba engleză punctul este folosit pentru separarea unui număr întreg de fracția sa zecimală, iar ca urmare a influenței engleze a apărut recent în limba română tendința folosirii punctului, în locul virgulei, pentru a separa zecimalele de numărul întreg: 9.66, 29.15. Pentru limba engleză dăm următorul exemplu:

„At atmospheric pressure the boiling point is 327.6 F., at 200 Ib. It is 381.6 F. and at 300 Ib. It's 417.5 F” (J.Harisson, *Heat, Steam and Power*¹).

De asemenea, preluarea unor împrumuturi cu abrevierea utilizată în limba engleză constituie un element de interferență al celor două limbi în discuție. Și aici ne referim la precizarea făcută de DOOM², anume că abrevierile împrumutate ca atare și care au devenit cuvinte se scriu fără punct: *HIV, SIDA*.

Ca semn de punctuație, punctul nu pune problema unor aspecte de convergență, respectiv de divergență relevante pentru studiul celor două limbi aflate în contact.

2. CRATIMA (Linia de unire sau de despărțire - The Hyphen)

Un alt semn de punctuație care cumulează și valori ortografice este cratima.

În *limba română*, ca semn de punctuație, se folosește în repetiții de cuvinte, în interiorul unor expresii, între două numerale atunci când se indică aproximația numerică, între cuvinte care arată limitele unei distanțe sau ale unui interval de timp. Ca semn ortografic, cratima indică rostirea împreună a două sau mai multe cuvinte sau se folosește în scrierea unor cuvinte compuse, la despărțirea cuvintelor în silabe.

¹ Apud Edith Ilovici, *op. cit.*, p. 90.

În DOOM² și cf. și Sergiu Drincu, *Semnele de ortografie și de punctuație în limba română* (1983), se precizează că în limba română, cratima ca semn de punctuație se folosește:

a) în repetiții, când cuvântul repetat formează o unitate. Pot să apară în asemenea repetiții substantive, adjective, adverbe și interjecții: "Și ea, văzând aceasta, roșește toată, se face numai pete[-]pete, și-i tristă, atât de tristă, încât te mustră conștiința..." ("România literară" XI, 1978, nr. 36, p. 21);

b) în interiorul unor expresii de tipul: substantiv + substantiv (*calea[-]valea*), substantiv + adverb (*ici[-]colo*), interjecție + interjecție (*trosc[-]pleosc*): „Pe cer nouri: ici[-]colo clipește stele.” (Sadoveanu, *O. VI* 282, apud *Îndreptarul*, p. 80);

c) între două numerale, pentru a arăta că indicația numerică este aproximativă: „...în următoarele două [-]trei decenii se va constata probabil cu mirare absența oricărei mari prietenii la români între romancieri și muzicieni...” (C. Țoiu, *Galeria cu viță sălbatică*, p. 390).

În locul cratimei se poate folosi virgula: „Înainte vreme, aici, pe la noi, omul avea podul ori coșarca pline de cucuruz, hambarul cu grâu, avea o vacă, două[,] trei, avea niște oi, avea pe ce se sprijini!...” (Ion Lăncrăjan, *Caloianul*, I, p. 55-56);

d) între cuvinte care arată limitele unei distanțe, ale unui interval de timp: *Șoseaua București[-]Ploiești; Perioada 1 ianuarie[-]31 martie; 1[-]250 km. Îndreptarul*, de unde au fost luate exemplele, precizează că „e bine să se scrie orele 14[-]16 sau între orele 14 și 16. Formula între orele 14[-]16 este greșită” (p. 80).

Ca semn ortografic, cratima se întrebunțează în limba română în următoarele situații: marchează rostirea împreună a două sau mai multe cuvinte. Această rostire împreună se poate datora lipsei unor sunete, caz în care cratima înlocuiește apostroful din vechea ortografie. Lipsa sunetelor nu este o

condiție obligatorie a rostirii împreună, întrucât două sau mai multe cuvinte pot fi rostite împreună și fără ca din corpul lor să lipsească sunete. În general, dintre cuvintele care se rostesc împreună, cel puțin unul este un cuvânt cu corp fonetic redus, și anume un pronume, verb auxiliar sau articol nehotărât.

În general, apar trei situații fonetice:

a) contopirea într-o silabă a sunetului sau sunetelor vocalice de la sfârșitul unui cuvânt la întâlnirea cu sunetul sau sunetele vocalice de la începutul cuvântului următor;

b) o includere silabică;

c) atașarea la sfârșitul unui cuvânt accentuat a unui alt cuvânt, dar neaccentuat, fără a rezulta o contopire într-o silabă.

Se pot întâlni, contopindu-se într-o silabă, două cuvinte neaccentuate. Într-o asemenea situație pot apărea:

a) pronumele personale și reflexive, formele neaccentuate de dativ sau acuzativ: „Filozofii occidentali au căutat esența lucrurilor, au căutat ceea ce este invariabil în lucruri, caracterele permanente pe care le [-] au exprimat în definiții a unor concepte clare și distincte.” (Anton Dumitriu, *Istoria logicii*, p. 31);

b) forma atonă, *e-*, a lui *este*:

„Pasărea, marea

care e(-)n zbor

cu respirarea

am s-o dobor.” (N. Stănescu, *Epica magna*, p. 24);

c) prepozițiile monosilabice, atone: „Toate acestea n-au putut să nu influențeze pe adolescentul și tânărul Philippide, dar nu în sensul de a[-]i fi imprimat pentru totdeauna o înclinație spre scepticism...” (Iorgu Iordan, *Alexandru I. Philippide*, p. 23);

d) conjuncțiile monosilabice, atone: „...M-am tot uitat și[-]lam tot cercetat lucrurile..., și-apoi, dacă am văzut că nu-i modru, m-am trecut, m-am dus și m-am înscris...” (Ion Lăncrăjan, *Caloianul*, I, p. 53);

e) adverbul *nu*:

„Țărăie ploaia...

Nu [-] i nimeni drum”. (G. Bacovia, *Opere*, p. 6).

Nu numai cuvintele neaccentuate se pot alipi unele altora sau unor cuvinte accentuate, ci și acestea din urmă pot apărea în asemenea juncturi. Cu alte cuvinte, sunetul sau sunetele finale ale unui cuvânt accentuat în frază se pot uni cu sunetul sau sunetele inițiale ale unui cuvânt accentuat în frază, formând cu aceasta o singură silabă. De obicei acest fenomen are loc când al doilea cuvânt are inițiala neaccentuată:

„O stea-n declin răsare înc-odată,

Apune doar și iarăși se arată

Ca operele[-]acelui autor

Ce chiar de moare, ele tot nu mor”. („România literară”, XI, 1978, nr. 33, p. 6).

Uneori apar și fenomene de asimilare vocalică:

„Vestejiți fără vreme, dar cu creieri de copil,

Drept științ[-]având în minte vreun vals de

Bal-Mabil...” (Mihai Eminescu, *Poezii*, p. 120).

Acest fenomen fonetic, marcat prin cratimă, nu trebuie confundat cu scrierea cuvintelor compuse, realizată prin același semn ortografic:

„La 26 noiembrie 1975 murea la București, în vârstă de 90 de ani, Maria Theohari, prima femeie[-] astronom din țara noastră.” („România literară”, XI, 1978, nr. 10, p. 17). (Exemplele au fost luate din Sergiu Drincu, *op. cit.*, passim).

Dintre toate situațiile în care cratima se utilizează ca semn ortografic prezintă interes *compusele*, deoarece limba română a împrumutat din limba engleză compuse care au în alcătuirea lor cratimă, în unele cazuri păstrând cratima din engleză, în altele renunțând la ea, spre exemplu: engl. *push-pull* / rom. *push-pull*, engl. *know-how* / rom. *know how*, engl. *walk-over* / rom. *walk-over*. Mioara Avram preciza că influența engleză asupra formării

cuvintelor este foarte puțin studiată și poate fi urmărită sub aspecte care țin fie de formațiile și procedeele împrumutate, fie de funcționarea anglicismelor lexicale ca baze pentru formații pe teren românesc; compusele englezești cu structură analizabilă în cuvinte așezate în ordinea determinant + determinat au dezvoltat acest model de compunere în româna actuală, mai cu seamă la numele proprii de firme, în sens larg, dar și la substantive comune adaptate (de exemplu: *sex-industrie* ROM. LIB. 1993, nr. 1065, 11/2, *stock-opțiune* ROM. LIB. 1995, nr. 1505, 8/5); numeroase anglicisme au intrat în limba română prin trunchierea unui compus (*snec* < *snack-bar*) sau chiar a unui derivat (*box* < *boxing*), unele au fost împrumutate și în forma netrunchiată, dublete existând și în engleză (*living* / *living-room*); unele anglicisme derivate au fost adaptate prin înlocuirea sufixului original cu sufixul românesc corespunzător, integrarea anglicismelor demonstrându-se prin productivitatea lor ca baze pentru formații românești¹. Tot în lucrarea Mioarei Avram este sesizată apariția unor „creații ludice de tip englezesc din domeniul compunerii” dintre care prezintă interes pentru noi cele care apelează la cratimă, cum ar fi: *Slobozia-City*.

Când leagă elementele unui cuvânt compus prin alipire, în numeroasele situații în care intervine principiul morfologic în ortografia românească întâlnim:

- compusele care antrenează în flexiune primul component: *martor-cheie, inginer-șef, prim-ministru, sergent-major*;

- compusele în care o prepoziție leagă două substantive sau un substantiv și un adverb: *căluț-de-mare, vișă-de-vie, floare-de-colț, Vințu-de-Jos, zori-de-ziuă*;

- compusele din două adjective calificative: *verde-albăstrui, galben-roșcat, alb-albastru, creștin-ortodox*;

¹ vezi Mioara Avram, *Anglicismele în limba română actuală*, București, Editura Academiei Române, 1996, p. 22-23.

- compusele ce denumesc diviziuni ale timpului, fiind alcătuite din substantiv și prepoziția *după* (*după-masă, după-amiază*), substantiv și adjectivul pronominal demonstrativ *astă* (*astă-noapte, astă-seară*), substantiv și adverbul proclitic *azi* (*azi-noapte, azi-dimineață*);

- compusele ce denumesc, în limbaj popular, plante și animale: *ochiul-boului, trei-frați-pătați, floare-de-colț, cap-de-mort, floare-de-nu-mă-uita, căluț-de-mare*;

- compusele ce reprezintă denumiri de jocuri: *ping-pong, alba-neagra, baba-oarba, popa-prostu*’.

Alte situații:

- în legarea elementelor unei locuțiuni: *luare-aminte, ici-acolo, din cale-afară*, mai ales când componentele locuțiunii rimează între ele: *târâș-grăpiș, treacă-meargă, netam-nesam, hodoronc-tronc, de-a-fir-a păr*;

- în abrevieri, separând inițiala cuvântului de secvența lui finală: *d-ta, d-voastră, d-rei, D-zeu* etc.;

- în cumulara de prefixe de același fel: *stră-strănepot, re-reexaminare, sub-subcapitol*;

- în legarea desinențelor și sufixelor de cuvinte și expresii străine și, în general, de cuvinte greu flexionabile: *intermezzo-ul, rendez-vous-urile, brise-bise-le, bing-bang-ul*; (pentru alte exemple și amănunte, cf. Mirela-Ioana Borchin, *op. cit.*, p. 71-72).

În limba engleză:

- combinațiile de cuvinte care conțin elemente străine nu primesc cratimă: *a priori argument, à la carte luncheon*;

- de cele mai multe ori, combinațiile de cuvinte cuprinzând substantive derivate din nume de țări nu se despart prin cratimă, pe când adjectivele compuse din nume de țări sau națiuni primesc acest semn: *North America climate, English-Romanian Dictionary*. Excepție fac și numele de orașe (indicând distanța dintre ele): *Paris-Rome express; London-Cape Town airway*.

- în limba engleză actuală, cuvintele *today, tomorrow, tonight* sunt tot mai des folosite fără cratimă;

- fracțiile cu valoare de substantiv nu se despart prin cratimă, spre deosebire de cele folosite atributiv: *six sevenths/one-half pound*;

- adverbul „well” când este folosit (împreună cu adjectivul pe care-l însoțește) înaintea substantivului pe care-l modifică, primește cratimă: *well-known author, well-expressed thought*;

- *ex, elect, quasi, self, ante, anti, mid, pseudo, neo, un, pre, ultra*, se folosesc cu cratimă: *ex-governor, quasi-corporstion, self-interest, anti-fascist, president-elect, mid-Spetember, neo-Platonism, pre-Galilean, ultra-reactionary, pseudo-romantic*, însă *vice consul* sau *vice-consul, vice president* sau *vice-president*;

- cratima se folosește pentru a evita dublarea sau triplarea consoanei. Când un prefix se termină cu aceeași vocală cu care începe rădăcina cuvântului următor, atunci el se desparte prin cratimă sau tremă (The Diaresis). Aceasta se compune din două puncte așezate peste a doua vocală, pentru a indica pronunția independentă a fiecăreia: *Chloë; Danaë; naïve*. Însă tendința actuală este de a simplifica această formă de punctuație și de a nu întrebuința nici cratima, și nici trema. Astfel, mai întâlnim uneori: *pre-eminent* sau *preeminent, co-operate* sau *cooperate*, dar formule mai recent adoptate sunt: *pre-eminent, coworker cooperate, reorganize, coeducation, micro-organism, coagulation*;

- două sau mai multe cuvinte, fiind în relație de compunere cu un alt cuvânt exprimat doar o singură dată, primesc cratimă dacă o conjuncție apare între ele: *3-and-4-foot rules, common-and preferred-stock rates* însă *six-ply and seven-ply widths, long-term and short-term agreements*;

- cratima se mai folosește pentru a lega o literă, o cifră sau un semn de un cuvânt (folosit fie ca substantiv, fie ca

participiu): *U-boat, I-indentation, V-shaped, X-section, T-rule, X-rays, V-day, L-angle*;

- cratima este folosită în cele mai multe cuvinte compuse referitoare la distanță, direcție, măsură, valoare estimativă sau pentru a accentua ori a repeta primul element constitutiv al unui cuvânt compus, nedespărțit prin cratimă: *north-northeast, south-southeast, light-years, great-grandmother* (dar și *great grandmother*), *horsepower-estimate*;

- termenii indicând nuanțe de culori sunt, de obicei, ca și în limba română, desparteți prin cratimă, însă adjectivul care precede numele culorii nu este despartețit de el prin cratimă: *coal-black, yellow-green, red-orange, beige-brown*, dar *dark blue, greenish yellow, brownish red*;

- cratima mai apare: între un substantiv și un adverb care-l urmează (*passer-by, looker-on, hold-up*), între un adjectiv și un participiu (*easy-going, ill-advised, light-fingered, cold-blooded, nice-mannered*), între substantive despartețite printr-o prepoziție în substantive compuse (*son-in-law, man-of-war*);

- expresiile compuse din mai multe cuvinte nu se despart prin cratimă: *ups and downs, rack and ruin, book or cook, thick and thin, hammer and tongs*; excepție fac expresiile: *stick-in-the-mud, ne'er-do-well, happy-go-lucky*;

- utilizarea cratimei aduce modificări de sens ale unor cuvinte, spre exemplu: *a green house* (o casă verde) / *a greenhouse* (o seră); *a retreat* (o retragere) / *a re-treat* (o retratare sau o nouă tratare); *a square paper box* (o cutie pătrată din hârtie) / *a square paper-box* (o cutie de hârtie pătrată); *his holiday-recreation* (distracția din timpul vacanței lui) / *his re-creation of the scene* (recrearea de către el a scenei sau noua redare a scenei de către el)¹.

¹ Pentru alte exemple și detalii cf. Edith Ilovici, *op. cit.*, p. 115-117.

În ceea ce privește aspectele grafice ale redării în scris a anglicismelor în limba română, Mioara Avram consideră că ar trebui revăzută oportunitatea respectării cratimei sau a blankului din engleză la compusele ca *week-end* sau *compact disc*, având în vedere complicațiile pe care le creează în română flexiunea (pl. *week-end-uri*) și articularea enclitică (*week-end-ul*); problema cratimei se pune și la formele unor anglicisme simple, ca *bridge* (*bridge-ul*) sau *show* (*show-uri*), pentru care normele actuale sunt insuficient de clare sau chiar inconsecvente.¹

Adaptarea anglicismelor la sistemul ortografic al limbii române ține și de respectarea unor reguli ortografice specifice englezei și americanei, căci, așa cum se arată în DOOM², în foarte multe situații pentru împrumutul din această limbă, se respectă în ortografia limbii române aspecte prevăzute în ortografia limbii engleze, cu deosebirile de rigoare prevăzute de ortografia englezei americane. De aceea am considerat necesar să introducem în economia prezentării câteva din prevederile de bază ale ortografiei engleze, în special, prevederi care se găsesc în actualele norme ale ortografiei românești. Pentru a ilustra dificultățile normării ortoepice și ortografice, Mioara Avram aduce în discuție cazul anglicismului *seif* < *safe*: scrierea etimologică inițială, ca în engleză, a generat variantele de pronunțare [sa'fe] și [sa'feu], ultima și scrisă *safeu*; scrierea fonetică *seif*, recomandată din 1953, a ajutat la promovarea pronunțării corecte [seif], iar varianta corectă monosilabică a fost simplificată de unii vorbitori în varianta *sef*.²

Acest proces de asimilare uneori totală, alteori parțială, asociat cu cel de respingere, va continua fără riscul unor transformări vătămătoare pentru limba română, deoarece pe

¹ Cf. Mioara Avram, *op. cit.*, p. 17.

² *Ibidem.*, p. 15.

vorbitorul român cult îl preocupă ortografia acestor împrumuturi și pronunțarea lor corectă. Chestiunea cea mai delicată privește scrierea cu cratimă. Două aspecte trebuie reținute în acest sens: primul se referă la literele *w* și *y*, care încă sunt resimțite de vorbitori ca străine alfabetului românesc. Astfel, după cuvintele care se termină în aceste litere se folosește obligatoriu cratima: *show-ul*, *derby-ul* etc. Al doilea aspect privește tot literele terminale. Regula, obligatorie și ea, este: dacă litera terminală a împrumutului evocă același sunet atât în română, cât și în engleză, atunci cratima nu se folosește: *dealer* (litera *r* redă același sunet în ambele limbi), articular *dealerul*, pl. *dealeri* / *dealerii*; *hotdog* (scris împreună!), *hotdogul*, pl. *hotdogi*; *click*, *clickul*, *clickuri* (deoarece combinația *ck* redă același sunet în ambele limbi); *week-end* (scris împreună!), art. *weekendul*, pl. *weekenduri*. Dacă această condiție nu se îndeplinește, se impune folosire cratimei: *catch* / pron. *checi* /, articular *catch-ul* (dar *catch-can*, art. *catch-canul*), *scrabble*, art. *scrabble-ul* (cuvântul englezesc se termină în *e*, care nu se pronunță: / *screbăl* /), pl. *scrabble-uri*, la fel *walkie-talkie*, art. *walkie-talkie-ul*.

Analizând materialul pus la dispoziție de ortografiile celor două limbi în discuție, desprindem aspecte care indică, pe de o parte, modul de exercitare a influenței engleze asupra limbii noastre, prin adaptarea morfologică specifică împrumuturilor din fondul anglo-saxon și modul de adaptare analog împrumuturilor latino-romanice și grecești a elementelor latine ale limbii engleze, pe de altă parte, ceea ce justifică potențialitatea acestei limbi de a deveni sursa internaționalizării lexicului limbilor romanice și a altor limbi vorbite în Europa sau pe glob. Astfel, putem sintetiza următoarele:

- compusele obținute prin abreviere, împrumutate din limba engleză în limba română, nu diferă de tipul similar de compuse create în limba română;

- deși compusele obținute prin abreviere, și anume, prin inițiale unite, sunt productive în limba engleză, dar și larg răspândite și acceptate în diferite limbi, limba română nu abundă în împrumuturi din această categorie, care să intre în vocabularul activ al vorbitorului obișnuit, aceste cuvinte făcând, în principal, parte din limbajele de specialitate: *LED* (light-emitting diode), *PVC* (polyvinyl chloride), *UFO* (unidentified flying object), *laser* (light amplifications by stimulated emission of radiation), *maser* (microwave amplification by stimulated emission of radiation), *ALGOL* (algorithmic language), *comsat* (communication satellites), *COBOL* (Common Business Oriented Language);

- scrierea preferențială a acestor abrevieri în limba română, ca și în limba engleză, fără punct între inițiale, deși în limba română ortografia admite și scrierea abrevierilor din inițiale alăturate, cu punct;

- „așezarea” acestor împrumuturi englezești în limba română, cu statut de cuvinte: *HIV*, *SIDA*, *LP*, *CD* etc;

- utilizarea punctului ca semn ortografic în limba română, în locul virgulei în separarea numărului întreg de zecimale, după modelul scrierii fracțiilor cu zecimale, din limba engleză;

- preluarea cratimei ca semn ortografic în anumite compuse, odată cu împrumutarea cuvântului, a adus tipare noi de realizare a compunerii în limba română și a contribuit la creșterea productivității unor modele de compunere deja existente în limba română;

- ortografierea variantei americane se apropie de ortografia latină, deci putem întrevedea o tendință mai accentuată spre „relatinizare” în cazul variantei americane; există situații în care ortografia americană reproduce mai fidel ortografia limbii de împrumut (ne referim aici la împrumuturile neolatine, neogrecești și latino-romanice din limba engleză) decât ortografia variantei britanice;

- în cazul formațiilor lexicale compuse împrumutate din engleză, apar inconsecvențe ortografice legate de utilizarea cratimei (indiferent de calitatea gramaticală a componentelor), unele împrumuturi, substantive compuse la origine, ortografiate în engleză ca o singură unitate lexicală, apar în română și cu cratimă:

a) substantiv cu prepoziție antepusă: engl. *online*, „...textele disponibile *on-line* și alte pagini electronice cu informații”, dar și „...tranzacțiile *online* caută bonduri și obligațiuni” (C., nr. 8/2003, p. 35, p. 31), engl. *outdoor* „...este vorba de niște activități *out-door*” (C. nr. 33/2002, p. 18) sau „...producătorii de țigări își vor retrage companiile de pe *outdoor*” (C., nr. 8/2003, p. 22), engl. *input* „Nu lipsită de importanță este creșterea prețurilor *in-puturilor* utilizate în sectorul agricol” (A.Ec., nr. 5/2004, p. 15);

b) două substantive: engl. *showroom* „...fiindcă o vreme cum a fost în ultima săptămână ar fi ținut mai mult ca sigur oamenii departe de *show-room-uri*” (Z.F., nr. 1568/2005, p. 1) sau dezamăgiți în legătură cu transformarea mașinii într-un *showroom* de electronice” (Z.F., nr. 1579/2005, p. 10);

c) adjectiv și substantiv: engl. *software* „...se vor ocupa alții de dezvoltarea de *soft-ware*...” (Z.F., nr. 1466/2004, p. 2) și „...unele companii au aruncat pur și simplu *software-ul* pentru că nu îl puteau utiliza”;

d) prepoziție și substantiv de origine verbală: engl. *outsourcing* „...această firmă este campionul *out-sourcingului* la mare distanță...”, dar și „EWIR obține 60-70% din vânzări din contracte de *outsourcing* furnizate de compania mamă” (C., nr. 8/2003, p. 21).

În toate aceste situații adăugarea cratimei se datorează faptului că vorbitorii români recunosc componentele.

- în multe situații, compuse care se scriu cu cratimă în engleză sunt notate în română într-un singur cuvânt, de

exemplu: engl. *e-mail* - rom. *email*; engl. *off-shore* - rom. *offshore*; engl. *week-end* - rom. *weekend*;

- grafia englezească cu cratimă pare generală pentru compuse cum sunt: *buy-back*, *check-in*, *dial-up*, *stand-by*, *pop-up*, *sold-out*, *top-up*.

Bibliografie:

1. Mioara Avram, *Anglicismele în limba română actuală*, Editura Academiei Române, București, 1996.

2. Mirela Ioana Borchin, *Manual de ortografie și punctuație*, Editura Excelsior Art, Timișoara, 2005.

3. *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* (DOOM), ediția a doua revăzută și adăugită, Univers Enciclopedic, București, 2005. Sergiu Drincu, *Semnele ortografice și de punctuație în limba română*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.

4. Sergiu Drincu, *Ghid ortografic, ortoepic și morfologic*, Editura Amphora, Timișoara, 2006.

5. Edith Ilovici, *Îndreptar de ortografie și de punctuație a limbii engleze*, EDP, București, 1972.

6. *Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație*, ediția a IV-a, EA, București, 1983.

Aspects of Contrastive Spelling. With Reference to Romanian and English

Summary

This paper is a contrastive study of the English and Romanian spelling that points out the similarities and the differences between these two languages which are in linguistic contact.

These aspects of spelling are important in the process of the phonetic and morphological adaptation of the English borrowings to the system of Romanian but, at the same time, this study indicates that the English borrowings create new patterns of abbreviation and of word-formation in Romanian.